

PROGRAMMA

BĒRNI BEZ PAVADĪBAS

EIROPĀ

Valsts novērtējuma anketa

Valsts: **Latvija**

Novērtēšanas periods: **01.01.1998. – 01.11.2000**

Respondents: Valsts bērna tiesību aizsardzības centrs

Konsultējošās aģentūras: **Iekšlietu ministrijas Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes Bēgļu lietu centrs**
ANO Komisariāts bēgļu jautājumos (UNHCR)
Bēgļu lietu apelācijas padome
Latvijas Sarkanais Krusts

Izmantotie dokumenti:

Likums "Par patvēruma meklētājiem un bēgļiem Latvijas Republikā" (1997)

Likums "Par ārvalstnieku un bezvalstnieku ieceļošanu un uzturēšanos Latvijas Republikā" (1992)

Bērna tiesību aizsardzības likums (1998)

"Izglītības likums" (1998)

Latvijas Republikas Satversme (1922)

u.c.

ANO Komisariāts bēgļu jautājumos "Rokasgrāmata. Bēgļa statusa noteikšanas procedūra un kritēriji", Ženēva, 1992 (tulkojums latviešu valodā, 1999)

ANO Komisariāts bēgļu jautājumos "Vadlīnijas kritērijiem un procedūrām, kas piemērojamas bērniem bez pavadības, kuri ir iesnieguši patvēruma pieteikumu", Ženēva, 1997.

Save the Children/UNHCR, Action for the Rights of Children. A Training and Capacity-Building Initiative On Behalf of Refugee Children and Adolescents.

UNHCR, Guidelines on Policies and Procedures in dealing with Unaccompanied Children Seeking Asylum, Geneva, 1996.

UNHCR, Working with Unaccompanied Children. A Community-based Approach, Geneva.

Ievads.

Likums "Par patvēruma meklētājiem un bēgļiem Latvijas Republikā" ir spēkā kopš 1997. gada 18.jūlija. Patvēruma procedūra praksē sāka darboties 1998. gadā. Šajā laika posmā 85 personas ir meklējušas patvērumu, no kurām 7 personām ir piešķirts bēgļa statuss. Tika pieteikti divi bērnu bez pavadības ieceļošanas gadījumi, kas, kā tika noskaidrots vēlāk, nevarēja tikt klasificēti kā bērnu bez pavadības ieceļošanas gadījumi. Personas, kas uzdevās par bērniem, bija pilngadīgas. Tādēļ ir grūti atbildēt uz praktiskas dabas jautājumiem un aprakstīt likumdošanas praktiskas pielietojuma gadījumus. Šādos gadījumos ir iespējama tikai teorētiska atbilde un problēmas risinājuma izklāsts.

2000.gadā ir sāka jauna likumprojekta – "Patvēruma likums" izstrādāšana, kura izstrādāšanā ir ņemti vērā Eiropas Savienības *acquis* normas patvēruma jomā, respektīvi, tas ir saskaņots ar Eiropas Cilvēktiesību konvenciju, Eiropas Padomes rekomendācijām, rezolūcijām un ieteikumiem. Šobrīd likumprojekts ir apstiprināts Ministru kabinetā un nodots izskatīšanai Saeimā.

"BĒRNA BEZ PAVADĪBAS" DEFINĪCIJA (SGP: A2.1)

a) Kāda definīcija tiek lietota Latvijā?

Likumā "Par patvēruma meklētājiem un bēgļiem Latvijas Republikā" nav tieši noteikta "bērns bez pavadības" definīcija. Likuma "Par patvēruma meklētājiem un bēgļiem Latvijas Republikā" 11.panta otrā daļa nosaka sekojošo: "Ja nepilngadīga persona ir bez vecāku pavadības (...), tās tiesības un intereses pieteikuma iesniegšanas un izskatīšanas laikā pārstāv (...) pilnvarots pārstāvis". Tādējādi likumā termins gan tiek lietots, tomēr tā definīcija nav dota. Praksē ar terminu "bērns bez pavadības" tiek saprasts katrs bērns, kurš nav sasniedzis 18 gadu vecumu, kurš atrodas ārpus savas izcelsmes valsts robežām un ieceļo/atrodas Latvijā bez vecākiem vai personas, kas tos aizstāj. Atbilstoši Bērns tiesību aizsardzības likuma 3.pantam bērns ir persona, kas nav sasniegusi 18 gadu vecumu, un valstij ir pienākums bez jebkādas diskriminācijas – neatkarīgi no bērna, viņa vecāku, aizbildņu, ģimenes locekļu rases, tautības, dzimuma, valodas, partijas piederības, politiskās un reliģiskās pārliecības, nacionālās un

etniskās vai sociālās izcelsmes vai citiem apstākļiem - nodrošināt katra bērna tiesības un brīvības. Tātad minētā norma attiecas uz visiem bērnu tiesību aizsardzības subjektiem, tai skaitā valsts un pašvaldību institūcijām.

Kopš 1998.gada Latvijā ir spēkā esošais Bērnu tiesību aizsardzības likums faktiski ir Konvencijas par bērna tiesībām iemiesojums nacionālajā likumdošanā.

b) Vai bērni, kas ir kopā ar brāļiem/māsām, kuri sasnieguši 18 gadu vecumu, tiek uzskatīti par “bērniem bez pavadības”? Lūdzam atsaukmi uz UNHCR 1997.gada Vadlīnijām.

Likuma “Par patvēruma meklētājiem un bēgļiem Latvijas Republikā” 11. panta otrajā apakšpunktā noteikts, ka nepilngadīgas personas, tātad bērns, tiesības un likumīgās intereses patvēruma procedūrā var pārstāvēt bērna vecāki. Ja bērns ir bez vecāku pavadības un vēlas pats iesniegt pieteikumu par bēgļa statusa piešķiršanu, tad bērna tiesības un likumīgās intereses pieteikuma izskatīšanas laikā pārstāv Bēgļu lietu apelācijas padomes (Apelācijas Padome) iecelts neatkarīgs pārstāvis, kura pienākums ir objektīvi darboties nepilngadīgās personas interesēs. Tātad bērns, kurš ir kopā ar brāļiem/māsām, kas ir vecāki par 18 gadiem, tiek uzskatīts par bērnu bez pavadības. Tā kā likums “Par patvēruma meklētājiem un bēgļiem Latvijas Republikā” nenosaka, kādas personas var vai nevar būt par nepilngadīgās personas pārstāvi, ir iespējams, ka par pārstāvi tiek iecelts pilngadīgs brālis vai māsa – to konkrētajā gadījumā izlems Apelācijas Padome. Izvērtējot brāļa vai māsas atbilstību pārstāvja statusam, jāņem vērā bērna interesēs.

c) Cik lielā mērā tas atbilst vadlīnijām?

Latvijas praksē šādu gadījumu nav bijis. Bet ja tomēr tā praksē notiktu, bērns tiktu uzskatīts par bērnu bez pavadības arī tad, ja viņu pavada vecāki brāļi vai māsas. Uzskatām, ka tas saskan ar “labas prakses” pamatprincipiem.

d) Vai ir nepieciešamas kādas izmaiņas (saskaņā ar pamatprincipu)?

Valsts bērnu tiesību aizsardzības centrs uzskata, ka likumā būtu nepieciešams noteikt jēdziena “bērns bez pavadības”.

Būtu nepieciešams noteikt arī pilngadīgo radnieku (brāļu, māsu vai citu) pienākumus un atbildību par nepilngadīgo.

PIEEJA TERITORIJAI (SGP: C1)

a) Apraksts. Atbilstoša likumdošana Latvijā.

Likums “Par patvēruma meklētājiem un bēgļiem Latvijas Republikā” nosaka, ka bērns bez pavadības, tāpat kā jebkura cita persona, ir tiesīgs pieprasīt patvērumu uz valsts robežas vai

valsts teritorijā. Saskaņā ar šī paša likuma 3.pantu, persona tiek uzskatīta par patvēruma meklētāju no rakstiska pieteikuma iesniegšanas brīža.

Būtiskākie piemēri Latvijā.

Līdz 2000.novembrim uz Latvijas robežas šādu gadījumu nav bijis. Visas personas, kuras pieprasījušas patvērumu kā nepilngadīgas personas ir to darījušas pēc iearšanās valstī.

Plānots, ka tiks izstrādātas instrukcijas visām valsts institūcijām, kas ir iesaistītas patvēruma piešķiršanas procedūrā. Minētā instrukcija noteiks savstarpējos sadarbības principus un procedūru.

Jaunais likumprojekts "Patvēruma likums" paredz, ka, iesniedzot pieteikumu uz robežas, interviju ar patvēruma meklētāju veiks robežsardzes darbinieki. Netiek paredzēta īpaša procedūra bērniem bez pavadības.

Jaunajā likumprojektā "Patvēruma likums" ir paredzēts, ka jebkuru patvēruma meklētāju (tai skaitā bērnus un bērnus bez pavadības) var izmitināt policijas teritoriālajā nodaļā vai robežkontroles punktā ilgāk par 72 stundām var tikai saskaņā ar tiesneša lēmumu.

Tādejādi rodas pamatotas bažas par nepieciešamo standartu ievērošanu:

- 1) vai uz robežas būs telpas bērnu izvietošanai, kas atbilstu bērna vajadzībām;
- 2) vai tiks noteikts maksimālais laiks, kuru bērns var pavadīt robežpunktā un kas atšķirtos no laika, ko tur pavada pārējie patvēruma meklētāji;
- 3) vai būs kāda persona, kas uzraudzīs bērnu, kamēr viņš atrodas robežpunktā;
- 4) vai pietiekami operatīvi varēs nozīmēt pārstāvi, kas darbosies bērna interesēs;
- 5) vai intervētājs (saskaņā ar likumprojektu "Patvēruma likums" - robežsargs) būs pietiekami apmācīts, lai veiktu interviju ar bērnu.

b) Cik lielā mērā tas atbilst vadlīnijām?

Neatbilst vadlīnijām. Attiecībā uz bērniem ir piemērojami tie paši noteikumi, kas attiecas uz pieaugušajiem patvēruma meklētājiem, t.i.:

- ja bērns bez pavadības ierastos robežkontroles punktā, viņš tiktu izmitināts robežkontroles punktā;
- bērnu bez pavadības iesniegumi var tikt izskatīti paātrinātajā kārtībā;
- bērni bez pavadības var tikt pakļauti detalizētām un atkārtotām intervijām.

Kā jau tika minēts, ir pamatotas bažas, ka var tikt pārkāpti minimālie standarti attiecībā uz bērnu aizturēšanu, pārstāvja piedalīšanos, kā arī intervētāja profesionalitāti. Ir jāņem vērā fakts, ka bērni bez pavadības ir viena no mazaizsargātajām patvēruma meklētāju grupām.

c) Vai ir nepieciešamas kādas izmaiņas (saskaņā ar pamatprincipu)?

Nākotnē būtu nepieciešams strādāt pie kritēriju, kas piemērojami robežprocedūrai, ja patvēruma pieteikumu iesniedz bērns bez pavadības, ieviešanas. Tā kā šādi kritēriji nav iekļauti jaunajā likumprojektā "Patvēruma likums", tos būtu iespējams iestrādāt MK noteikumos vai vismaz instrukcijās, kuras noteiktu robežsardzes darbību patvēruma pieteikuma iesniegšanas gadījumā. Kritērijus būtu izstrādājami, saskaņojot tos ar spēkā likumdošanas aktiem, kas regulē bērnu tiesību jautājumus un ar Latvijai saistošiem starptautiskiem normatīviem aktiem, kā arī ar UNHCR vadlīnijām, kas nosaka kritērijus darbībām ar patvēruma meklētāju - bērnu.

Jāatzīst, ka sakarā ar mazo patvēruma meklētāju un īpaši "bērnu bez pavadības" skaitu izmaiņas pastāvošajā likumdošanā nav aktuālas.

d) Vai Latvijā ir likumdošana par pārvadātāja saistībām, saskaņā ar kuru aviokompānijām, dzelzceļa un kuģniecības kompānijām piemērojami sodi, ja ar tām tiek ievesta persona bez iebraukšanai derīgiem dokumentiem? Vai tas ir attiecināms uz bērniem?

Latvijas praksē nav reģistrēti gadījumi, kad transporta kompānijas ievestu bērnus bez pavadības, kuriem nav derīga ceļošanas dokumenta.

Likuma "Par ārvalstu pilsoņu un bezvalstnieku personu iebraukšanu un uzturēšanos Latvijas Republikā" 43. pantā noteikts, ka kompānijām, kuras nodarbojas ar cilvēku transportēšanu pa gaisu vai jūru, jāsedz aizbraukšanas izdevumi ārvalstu pilsoņiem un bezvalstniekiem, ja tās ir atļāvušas šādām personām ierasties Latvijas Republikā ar neprecīzi noformētiem dokumentiem vai vispār bez tiem. Tomēr tas nav uzskatāms par *sodu* (tā ir civiltiesiska kompensācija) un minēto pantu piemēro gadījumos, kad persona tiek izraidīta no valsts. Atkarībā no katra konkrētā gadījuma ir iespējams risināt jautājumu par vainīgās personas (amatpersonas) saukšanu pie atbildības. Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss neparedz iespēju administratīvi sodīt transporta kompānijas/uzņēmumus, kas ievēd personas ar neprecīzi noformētiem dokumentiem vai vispār bez tiem.

NELIKUMĪGA PĀRVADĀŠANA (SGP: C1.2)

e) Vai Latvijā ir zināmi gadījumi, kad bērni ir nelikumīgi pārvadāti ekspluatācijas nolūkā?

Latvijas Imigrācijas policijas dienestiem un Valsts bērnu tiesību aizsardzības centram nav informācijas par bērniem patvēruma meklētājiem, kas būtu ievesti Latvijā vai izvesti no Latvijas ekspluatācijas nolūkā.

f) Vai Latvijā notiek pasākumi, lai cīnītos pret jebkāda veida bērnu nelikumīgu pārvadāšanu?

Bērnu tiesību aizsardzības likuma 15.pants nosaka, ka

“(1) Bērnam ir tiesības būt pasargātam no ekonomiskas ekspluatācijas, no nodarbināšanas bīstamos vai viņa veselībai, fiziskajai, psihiskajai vai tikumiskajai attīstībai kaitīgos apstākļos, nakts darbā vai tādā darba laikā, kas kavē viņa izglītošanos.

(2) Bērnam ir tiesības būt pasargātam no fiziskas un garīgas ekspluatācijas un pavināšanas, kā arī no citiem ekspluatācijas veidiem, kas jebkā varētu viņam kaitēt.”

Saskaņā ar 2000.gada 4.jūlijā pieņemtajiem Ministru kabineta noteikumiem Nr.222 “Kārtība, kādā bērns šķērso Latvijas Republikas valsts robežu” no Latvijas bērniem bez vecākiem atļauts izbraukt tikai tādos gadījumos, ja ir notariāli apstiprināta viena vecāka atļauja.

Latvijas republikas Ministru kabinets ir akceptējis konvenciju “Par starptautiskās bērnu nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem” (25.10.1980.).

Latvijā 1999.gada 21.jūlijā ir pieņemta “Valsts programma seksuālās vardarbības pret bērniem novēršana 2000.-2004.gadam”, kas paredz dažādus pasākumus bērnu seksuālās vardarbības novēršanai un seksuāli izmantoto bērnu rehabilitācijai. Programma ietver sadaļu, kura paredz sniegt bērniem plašākas zināšanas par viņu tiesībām un sevis aizsardzību, taču nav speciālu pasākumu plāna, lai izslēgtu iespēju bērnu pārvadāšanu ar nolūku tos pakļaut seksuālai izmantošanai.

Ratifikācijas procesā ir ANO Konvencijas par bērna tiesībām papildus protokols par tirdzniecību ar bērniem, bērnu prostitūciju un bērnu pornogrāfiju, kas nosaka papildus prasības nelikumīgas pārvadāšanas novēršanai.

IDENTIFIKĀCIJA (SGP: C2)

a) Apraksts. Atbilstošā likumdošana Latvijā.

Likuma “Par patvēruma meklētājiem un bēgļiem Latvijas Republikā” 8.pantā noteikts, ka ar patvēruma pieprasītāja personības noskaidrošanu nodarbojas Valsts policija Iekšlietu ministra noteiktajā kārtībā. Jāatzīmē, ka likums “Par patvēruma meklētājiem un bēgļiem Latvijas Republikā” un citi likumdošanas akti nenosaka atšķirīgas bērnu un pieaugušo personas identifikācijas metodes.

Īpaši apmācīta un sagatavota amatpersona no Imigrācijas policijas veic interviju ar patvēruma meklētāju. Tiek noskaidroti jautājumi par personas datiem, ģimeni, izglītību, patvēruma meklēšanas iemesliem, brauciena galamērķi, ceļojuma maršrutu u.c. Šī intervija noder pamatinformācijas iegūšanai. Intervijas veikšanai ar bērnu ir īpaši sagatavoti Imigrācijas policijas darbinieki. Tomēr jāatzīmē, ka policijas darbinieku sagatavotība ir tikai teorētiska, ņemot vērā nelielo bērnu - patvēruma meklētāju skaitu.

b) Cik lielā mērā tas atbilst vadlīnijām?

Daļēji atbilst. Spēkā esošā likumdošana nenosaka īpašu procedūru bērnu bez pavadības personības identifikācijai ne uz valsts robežas, ne valsts iekšienē.

Likumprojekts "Patvēruma likums" nosaka, ka bērnu intervē īpaši sagatavoti darbinieki.

c) Vai ir nepieciešamas kādas izmaiņas (saskaņā ar pamatprincipu)?

Tā kā likumprojektā "Patvēruma likums" ir noteikts, ka bērnu intervē īpaši tam sagatavoti darbinieki, ir nepieciešams pilnveidot un regulāri veikt apmācību attiecīgajos jautājumos. Šāda apmācība nepieciešama robežsargiem un tiem imigrācijas dienesta darbiniekiem, kas strādā ar patvēruma meklētājiem.

Šiem darbiniekiem ir jābūt īpaši apmācītiem bērnu psiholoģijā, vecuma posmu īpatnību jautājumos, viņiem nepieciešamas prasmes un iemaņas lai prastu sarunāties ar bērnu.

PĀRSTĀVJA VAI PADOMDEVĒJA IECELŠANA (SGP: C3)

a) Vai bērnam bez pavadības tiek iecelts aizbildnis vai padomdevējs/pārstāvis?

Bērnam bez pavadības uz pieteikuma iesniegšanas un izskatīšanas laiku tiek iecelts neatkarīgs pārstāvis, pamatojoties uz likuma "Par patvēruma meklētājiem un bēgļiem Latvijas Republikā" 11. panta otro daļu. Šo pārstāvi ieceļ Bēgļu lietu apelācijas padome.

Praksē diviem patvēruma meklētājiem, kuri uzdevās par bērniem bez pavadības, tika iecelti neatkarīgie pārstāvji, kuri piedalījās intervijā ar patvēruma meklētājiem. Pārstāvja iecelšana izrādījās sarežģīts process, kura laikā parādījās iecelšanas vājās vietas. Pirmkārt, bija grūti atrast personu, kas pildītu pārstāvja funkcijas, otrkārt, likumā nav precīzi noteiktas pārstāvja pienākumi un atbildība, kā arī kvalifikācijas prasības. Pārstāvis bija no reliģiskās organizācijas *Caritas-Latvija*.

b) Kāda ir šīs personas loma?

Likuma "Par patvēruma meklētājiem un bēgļiem Latvijas Republikā" 11. pantā teikts, ka pārstāvja galvenais pienākums ir objektīvi darboties nepilngadīgās personas interesēs. Tas nozīmē, kas pārstāvim ir jāseko, lai visi pieņemtie lēmumi būtu bērna interesēs, bērnam tiktu sniegta pienācīga aprūpe un izmitināšana, iespēju robežās arī izglītošana u.tml.

Šis pārstāvis tiek iecelts tikai uz pieteikuma par bēgļa statusa piešķiršanu iesniegšanas laiku, tas ir, maksimāli 6 mēneši, ja lēmums netiek pārsūdzēts. Pēc pastāvīgās uzturēšanās atļaujas saņemšanas bērnam tiek iecelts pastāvīgs aizbildnis vispārīgā likumdošanā noteiktajā kārtībā.

Šeit nepieciešams norādīt, ka patvēruma meklēšanas procesā saskaņā ar Latvijas likumdošanā ar terminu pārstāvis/aizbildnis/padomdevējs iespējams apzīmēt dažāda statusa personas. Pirmkārt, *pārstāvis*, ko ieceļ Bēgļu lietu apelācijas padome bērnam bez pavadības (kā aprakstīts augstāk). Otrkārt, C11.2 minētais *juridiskais padomdevējs* – zvērīnāts advokāts. Treškārt, *aizbildnis*, kas saskaņā ar Latvijas likumdošanu tiek iecelts visiem bāreņiem un bez vecāku gādības palikušiem bērniem (piemēram, no radnieku (brāļu, māsu) vidus).

c) Cik ilgā laikā pēc ierašanās tiek norīkots pārstāvis?

Likumā "Par patvēruma meklētājiem un bēgļiem Latvijas Republikā" nav noteikts cik ilgā laikā būtu jāieceļ pārstāvis. Praktiski pārstāvis jāieceļ, cik vien ātri iespējams, jo intervija ar bērnu bez pavadības drīkst notikt tikai bērna likumīgā pārstāvja klātbūtnē. Praksē pārstāvis tika nodrošināts 12 dienu laikā.

d) Kāda ir pārstāvja kvalifikācija un kompetence?

Pārstāvis var būt sociālais darbinieks, kādas sabiedriskas organizācijas darbinieks (šis uzskaitījums nav uzskatāms par izsmeļošu, jo spēkā esošā likumdošana neprasa īpašu šo personu kvalifikāciju). Svarīgākais ir pievērst uzmanību pretendenta pietiekošai pieredzei darbā ar bērniem un bērna interesēm. Praksē ar UNHCR atbalstu katrā patvēruma lietā tiek nodrošināts arī juridiskais pārstāvis (jurists vai advokāts), kurš sniedz tikai un vienīgi juridisko palīdzību.

e) Cik lielā mērā tas atbilst vadlīnijām?

Daļēji atbilst vadlīnijām. Likumā "Par patvēruma meklētājiem un bēgļiem Latvijas Republikā" un citos normatīvajos aktos nav noteikta ne pārstāvja iecelšanas kārtību, ne funkcijas. Tāpat nav to personu saraksta, kuras varētu kļūt par šādiem pārstāvjiem. Personām, kuras tiek ieceltas par pārstāvjiem, būtu nepieciešams regulāri papildināt zināšanas par bērnu bez pavadības speciālām un kultūras vajadzībām.

f) Vai ir nepieciešamas kādas izmaiņas (saskaņā ar pamatprincipu)?

Likumā "Par patvēruma meklētājiem un bēgļiem Latvijas Republikā" ir skaidri definēts, ka bērnam bez pavadības jānorīko neatkarīgs pārstāvis. Nepieciešams precizēt, cik ilgā laikā pārstāvis nozīmējams, kādi ir viņa pienākumi, kādai ir jābūt pārstāvja kvalifikācijai un kā pārstāvi izvēlēties. Nepieciešams izveidot oficiālu kvalificētu to personu sarakstu, kas varētu būt par pārstāvi un kas ir apmācītas bēgļu jautājumos un būtu pazīstamas ar bērnu bez pavadības kultūras un sociālajiem jautājumiem viņu mītnes zemē.

4. REĢISTRĀCIJA UN DOKUMENTĀCIJA (SGP: C4)

a) Apraksts. Atbilstošā likumdošana Latvijā.

Spēkā esošā likumdošana neparedz īpašus noteikumus bērnu reģistrācijai un dokumentēšanai. Bērnu bez pavadības reģistrācija notiek pēc tiem pašiem principiem kā pārējiem patvēruma meklētājiem. Bērnu bez pavadības tiek intervēti. Visas intervijas tiek fiksētas rakstiski. Katrs bērns tiek reģistrēts un saņem patvēruma meklētāja personas dokumentu.

b) Cik lielā mērā tas atbilst vadlīnijām par “labu praksi” ?

Daļēji atbilst vadlīnijām, jo šobrīd netiek pielietota “twin-track” intervēšanas procedūra, kur daļu informācijas par bērnu sniedz pārstāvis, tādejādi samazinot intervēšanas laiku un apjomu.

c) Vai ir nepieciešamas kādas izmaiņas (saskaņā ar pamatprincipu)?

Nepieciešams likumā regulēt intervēšanas kārtību, kā arī noteikt, ka intervējot bērnus, tiek piemērota “twin-track” procedūra. Tāpat vajadzētu iestrādāt likumdošanā noteikumus attiecībā intervētāja kvalifikāciju u. tml.

7.VECUMA NOTEIKŠANA (SGP: C5)

a) Apraksts. Atbilstošā likumdošana Latvijā.

Likumā “Par patvēruma meklētājiem un bēgļiem Latvijas Republikā” nav speciālu noteikumu par bērnu bez pavadības vecuma noteikšanas procedūru. Praksē, ja persona apgalvo, ka ir jaunāka par 18 gadiem un nav informācijas, kas pierādītu pretējo, viņš/viņa par tādu tiek arī uzskatīts/-a. Latvijā nav prakses personas vecuma noteikšanai. Teorētiski pastāv iespēja noteikt vacumu ar medicīnisku pārbauci palīdzību. Nepieciešama gan bērna, gan pārstāvja piekrišana. Līdz šim nav bijusi nepieciešamība pielietot ekspertīzi. Ja ir acīmredzamas šaubas par personas vecumu, to cenšas noskaidrot intervijas laikā.

Būtiskākie piemēri Latvijā.

Latvijā ir bijuši divi gadījumi kad personas, pieprasot patvērumu, uzdevās par bērniem. Kā vēlāk izrādījās, personu patiesais vecums bija 24 gadi, nevis 14, kā apgalvoja pašas personas. Patieso vecumu izdevās noskaidrot vēlāk, jau pēc Bēgļu lietu centra lēmuma pieņemšanas, kad tika saņemta papildu informācija no Interpola.

b) Cik lielā mērā tas atbilst vadlīnijām?

Principā atbilst vadlīnijām.

c) Vai ir nepieciešamas kādas izmaiņas (saskaņā ar pamatprincipu)?

Nepieciešams attīstīt metodiku bērnu bez pavadības vecuma noteikšanai un/vai precizēšanai, izmantojot informāciju, datus un citu valstu pieredzi par bērnu ģeogrāfiskās, sociālās, kultūras, ēdināšanas faktoru lomu bērna attīstībā un vērtējot gan minēto faktoru ietekmē radušās fiziskās, gan psiholoģiskās pazīmes.

Nepieciešams paredzēt likumdošanā šādas ekspertīzes noteikšanas iespēju un kārtību.

Bez tam, nepieciešams arī noteikt procesuālo kārtību, kādā notiek bērna vecuma noteikšana,

paredzot, ka tiek dota pārstāvja (aizbildņa) piekrišana.

6. AIZTURĒŠANA (SGP: C6)

a) Apraksts. Atbilstošā likumdošana Latvijā.

Starptautiskā likumdošana nosaka, ka aizturēšana ir jebkura personas fiziskās brīvības ierobežošana, nosakot personai atrasties kādā ierobežotā telpā, neatkarīgi no laika, uz kuru tā tiek piemērota. Likumā "Par patvēruma meklētājiem un bēgļiem Latvijas Republikā", lai apzīmētu patvēruma meklētāju uzturēšanos patvēruma meklētāju izmitināšanas centros kā arī patvēruma meklētāju sākotnējo aizturēšanu policijas vai robežsardzes telpās, lietots termins "izmitināšana", lai nošķirtu no Latvijas kriminālprocesuālajā likumdošanā lietotā termina "aizturēšana". Svarīgi atzīmēt, ka ievietošana patvēruma meklētāju izmitināšanas centrā nevar tikt pielīdzināta aizturēšanai.

Kā jau iepriekš minēts, sākotnēji bērnus var izmitināt uz robežas vai policijas nodaļā speciāli tam paredzētās telpās atsevišķi no personām, kas tiek turētas aizdomās par nozieguma izdarīšanu. Tas tiek darīts galvenokārt personas identifikācijas nolūkā. Pēc tam, kad iesniegtais patvēruma pieteikums atzīts par pamatotu, patvēruma meklētājus nekavējoties nogādā tuvākajā patvēruma meklētāju izmitināšanas centrā. Centros netiek izmitinātas personas, kas patvēruma pieprasījuma iesniegšanas laikā Latvijā uzturējušās likumīgi.

Likumdošana neparedz īpašus noteikumus vai procedūru, kas saistītas ar bērnu bez pavadības aizturēšanu. Attiecībā uz bērnu bez pavadības tiek piemēroti tie paši nosacījumi, kas jebkurā citā patvēruma meklēšanas gadījumā - bērns var tikt izmitināts policijas vai robežsardzes telpās.

Likumprojekts "Patvēruma likums" paredz, ka jebkuru patvēruma meklētāju, tai skaitā arī nepilngadīgas personas, izmitināt valsts policijas teritoriālajā nodaļā vai robežkontroles punktā ilgāk par 72 stundām var tikai ar tiesneša lēmumu. Līdz ar to patvēruma meklētāja izmitināšanas kārtība uz robežas tiek pielīdzināta kriminālprocesā paredzētajai aizturēšanas kārtībai (maksimālais aizturēšanas termiņš – 72 stundas no aizturēšanas brīža).

Būtiskākie piemēri Latvijā.

Latvijā nav bijuši gadījumi, kad tiktu aizturēts bērns bez pavadības.

b) Cik lielā mērā tas atbilst vadlīnijām?

Jānošķir ir gadījumi, kad patvēruma pieteikums tiek iesniegts valsts teritorijā un gadījumi, kuros tas tiek iesniegts uz robežas:

- ja pieteikums iesniegts, bērnam Latvijas teritorijā, viņš var tikt izmitināts policijas iecirknī un pēc patvēruma pieteikuma iesniegšanas nekavējoties ievietots patvēruma meklētāju izmitināšanas centrā;
- ja pieteikums iesniegts uz robežas, saskaņā ar likumprojektu "Patvēruma likums"

patvēruma meklētāja, tai skaitā bērna izmitināšana ir robežsardzes kompetence.

Likumprojekts "Patvēruma likums" nosaka, ka patvēruma meklētājs tiek izmitināts policijas vai robežsardzes telpās līdz lēmuma par iesnieguma pamatotību pieņemšanai un neparedz īpašu procedūru attiecībā uz bērniem. Tātad bērns bez pavadības tiek aizturēts tāpat kā jebkurš cits patvēruma meklētājs. Šis likumprojektā ietvertais nosacījums ir pretrunā ar Vadlīnijām.

c) Vai ir nepieciešamas kādas izmaiņas (saskaņā ar pamatprincipu)?

Likumdošanā ir nepieciešams skaidri noteikt, ka bērns bez pavadības un jebkurš cits bērns netiek izmitināti policijas vai robežsardzes telpās, bet uzreiz nosūtīti uz patvēruma meklētāju izmitināšanas centriem vai bērnu aprūpes un audzināšanas iestādēm. Tāpat jānosaka, ka bērns var tikt aizturēts tikai atsevišķos gadījumos, kā arī jāizstrādā noteikumi par telpām, kurās drīkst turēt bērnu šādos gadījumos.

7. TIESĪBAS PIEDALĪTIES (SGP: C7)

a) Apraksts. Atbilstošā likumdošana Latvijā.

Atbilstoši likumdošanai patvēruma procedūras laikā bērnam bez pavadības ir tiesības izteikt savu viedokli un vēlmes. Bērnam (viņa pārstāvim) ir tiesības piedalīties patvēruma pieprasījuma izskatīšanas un apelācijas procedūrā, iepazīties ar lietu. Atbilstoši Bērnu tiesību aizsardzības likumam bērnam tiek dota iespēja tikt uzklautam un procedūrai jānotiek bērna labāko interešu vārdā. Likumprojektā "Patvēruma likums" ir noteikts, ka izskatot lietu, jāņem vērā nepilngadīgās personas viedoklis.

Pie tam likums "Par patvēruma meklētājiem un bēgļiem Latvijas Republikā" nosaka, ka bērna tiesības un likumīgās intereses pārstāv vai nu vecāki vai bērna bez pavadības gadījumā – Apelācijas padomes iecelts neatkarīgs pilnvarots pārstāvis.

Būtiskākie piemēri Latvijā.

Bērna intereses pārstāv neatkarīgs pārstāvis.

b) Cik lielā mērā tas atbilst vadlīnijām? Īss apraksts

Atbilst vadlīnijām.

c) Vai ir nepieciešamas kādas izmaiņas (saskaņā ar pamatprincipu)?

Izmaiņas likumdošanā nav nepieciešamas.

8. ĢIMENES ATRAŠANA UN KONTAKTĒŠANĀS (SGP: C8)

a) Apraksts. Atbilstošā likumdošana Latvijā.

Bērnu tiesību aizsardzības likuma 74. panta otrajā daļā noteikts, ka bāriņtiesa (pagasttiesa) sadarbībā ar pašvaldību sociālajiem dienestiem un imigrācijas ierēdņiem veic pasākumus, lai sameklētu bērna vecākus. Sākotnēji tas tiek veikts, balstoties uz bērna sniegto informāciju. Šis pants nekad nav ticis piemērots, tādēļ nav iespējams sniegt augstāk minētā praktiska pielietojuma aprakstu.

Teorētiski ģimenes atrašanas un kontaktēšanas procesā varētu tikt iesaistīta Sarkanā Krusta organizācija, īpaši, ja patvēruma meklētāja ģimene atrodas karadarbības rajonos. Sarkanā Krusta iesaistīšana nav noteikta likumdošanā. Prakse šajā jautājumā pašlaik nepastāv.

Bērnu tiesību aizsardzības likums nosaka, ka mātei vai tēvam, kas dzīvo citā valstī, ir tiesības noteiktā kārtībā iebraukt Latvijā ģimenes apvienošanas nolūkā. Attiecībā uz tiesībām - vecākiem iebraukt valstī vai izbraukt no tās - ir spēkā tikai tādi ierobežojumi, kas noteikti ar likumu un nepieciešami nacionālās drošības sabiedriskās kārtības, iedzīvotāju veselības un tikumības vai citu personu tiesību un brīvību aizsardzībai.

Būtiskākie piemēri Latvijā.

Nav prakses šajā jautājumā.

b) Cik lielā mērā tas atbilst vadlīnijām?

Teorētiski atbilst vadlīnijām.

c) Vai ir nepieciešamas kādas izmaiņas (saskaņā ar pamatprincipu)?

Likumprojektā "Patvēruma likums" ir ietverta ģimenes definīcija atbilstoši *ES Acquis*. Likumprojekta 20. pants nosaka, ka bēglim, kurš nav sasniedzis 18 gadu vecumu, ir tiesības uzņemt pie sevis māti un tēvu, kuri rezidē citā valstī Ministru kabineta noteikumos noteiktajā kārtībā. Jāatzīmē, ka izstrādājot šos noteikumus, būtu jāņem vērā UNHCR Vadlīniju noteikumi.

Nepieciešams attīstīt kārtību, kādā tiek sameklēta bērna bez pavadības ģimene, kā arī noteikt par to atbildīgo institūciju.

9. ĢIMENES APVIENOŠANA CITĀ EIROPAS VALSTĪ (SGP: C9)

a) Apraksts. Atbilstošā likumdošana Latvijā.

Latvijas likumdošanā šis jautājums nav reglamentēts. Tomēr jebkurā gadījumā jāņem vērā bērna intereses un jādara viss iespējamais bērna interešu nodrošināšanai.

Tāpat jāievēro, ka Latvija nav Eiropas Savienības vai citas valstu savienības dalībvalsts, tādejādi ģimenes apvienošana Eiropas valstī principiāli neatšķiras no apvienošanas jebkurā citā valstī.

Būtiskākie piemēri Latvijā.

Nav prakses šajā jautājumā.

b) Cik lielā mērā tas atbilst vadlīnijām?

Nevar izvērtēt.

c) Vai ir nepieciešamas kādas izmaiņas (saskaņā ar pamatprincipu)?

Likumdošanā vajadzētu akcentēt to, ka bērna bez pavadības gadījumā ģimenes apvienošana uzskatāma par nosacījumu "bērna labākajās interesēs". Citas izmaiņas nav nepieciešamas.

10.PAGaidu APRŪPE – VESELĪBA – IZGLĪTĪBA UN APMĀCĪBA (SGP: C10)

PAGaidu APRŪPE (SGP: C10.1)

a) Apraksts. Atbilstošā likumdošana Latvijā.

Likums "Par patvēruma meklētājiem un bēgļiem Latvijas Republikā" nosaka, ka pieteikuma par bēgļa statusa piešķiršanu izskatīšanas laikā patvēruma meklētāji tiek izmitināti patvēruma meklētāju izmitināšanas centros, kuros nodrošināti cilvēka sadzīvei nepieciešamie apstākļi. Latvijā nav īpašu bērnu - bēgļu un/vai patvēruma meklētāju izmitināšanas centru. Tomēr patvēruma meklētāju izmitināšanas centra personāls cenšas piemērot apstākļus bērna sadzīves vajadzībām. Bērnu bez pavadības pienācīgai aprūpei patvēruma meklētāju izmitināšanas centros seko arī Apelācijas padomes ieceltie pārstāvji.

Pārstāvis seko bērna pienācīgai aprūpei patvēruma pieprasījuma izskatīšanas laikā. Pēc tam, kad bērns jau ieguvis bēgļa statusu, viņam līdz pilngadības sasniegšanai tiktu iecelts aizbildnis Latvijas likumdošanā noteiktajā kārtībā. Saskaņā ar Civillikuma un likuma "Par bāriņtiesām un pagasttiesām" noteikumiem aizbildni ieceļ no bērna tuvākajiem pilngadīgajiem radniekiem, bet, ja tādu nav – no citu personu vidus. Ja bērns atrodas ārpusģimenes aprūpes iestādē, aizbildņa pienākumus veic šīs iestādes vadītājs (audžuvecāks).

Būtiskākie piemēri Latvijā.

Nav prakses šajā jautājumā.

b) Cik lielā mērā tas atbilst vadlīnijām?

Principā atbilst Vadlīnijām. Ja Latvijā ierastos bērns bez pavadības, būtu iespējams nodrošināt viņam/viņai atbilstošu uzturēšanos patvēruma meklētāju izmitināšanas centrā "Mucenieki". Šajā laikā par viņa vajadzību nodrošināšanu rūpētos Bēgļu lietu apelācijas padomes ieceltais pārstāvis. Pēc tam, kad bērns bez pavadības ieguvis bēgļa statusu, viņam

tiktu iecelts aizbildnis Latvijas likumdošanā noteiktajā kārtībā.

c) Vai ir nepieciešamas kādas izmaiņas (saskaņā ar pamatprincipu)?

Likumdošanā izmaiņas nav nepieciešamas. Jānodrošina bērnu bez pavadības pienācīga aprūpe patvēruma meklētāju izmitināšanas centros.

VESELĪBA (SGP: C10.2)

a) Apraksts. Atbilstošā likumdošana Latvijā.

Likuma "Par patvēruma meklētājiem un bēgļiem Latvijas Republikā" 10. panta otrā daļa nosaka, ka jebkuram patvēruma meklētājam (gan bērnam, gan pieaugušajam) ir tiesības saņemt neatliekamo medicīnisko palīdzību par valsts līdzekļiem patvēruma meklēšanas procedūras laikā. Kad patvēruma meklētājs ir saņēmis bēgļa statusu, viņš/viņa saņem medicīnisko aprūpi tādā pašā kārtībā kā Latvijas pilsoņi un pastāvīgie iedzīvotāji.

Atbilstoši Ministru Kabineta 1999.gada 2.februāra noteikumiem Nr.35 par "Kārtību, kādā tiek nodrošinātas tiesības saņemt neatliekamo medicīnisko palīdzību", ar neatliekamo medicīnisko palīdzību tiek saprasta medicīniskā palīdzība akūtu dzīvību apdraudošu saslimšanu un traumu gadījumos.

Būtiskākie piemēri Latvijā.

Nav prakses šajā jautājumā.

b) Cik lielā mērā tas atbilst vadlīnijām?

Daļēji atbilst Vadlīnijām. Svarīgi atzīmēt, ka patvēruma meklētājs, tai skaitā bērns bez pavadības var saņemt tikai neatliekamo medicīnisko palīdzību. Pārējos gadījumos ārstēšanas izdevumi jāsedz pašam patvēruma meklētājam. Tādējādi esošā situācija tikai daļēji atbilst vadlīnijām. Specializēta palīdzība, ko nevar nodrošināt patvēruma meklētāju izmitināšanas centrā, netiek sniegta. Bērniem patvēruma meklētājiem nav pieejama īpaša medicīniskā aprūpe.

c) Vai ir nepieciešamas kādas izmaiņas (saskaņā ar pamatprincipu)?

Esošā kārtība balstīta uz valsts ekonomisko stāvokli un vispārējiem noteikumiem par medicīnisko palīdzību. Attiecīgajām izmaiņām būtu jāskar fundamentālus noteikumus veselības apdrošināšanas sistēmā. Bērnu bez pavadības būtu iespējams nodrošināt ar psiholoģisku vai terapeitisku palīdzību un psiholoģisko konsultāciju un/vai rehabilitāciju, piemēram, vardarbības, traumas vai tuvinieku zaudējuma gadījumā, piesaistot donoru vai nevalstisko organizāciju līdzekļus, kad nav nodrošināta valsts apmaksāta palīdzība. Šādi nosacījumi paredzēti pamatprincipu 1. principā.

IZGLĪTĪBA, VALODA UN APMĀCĪBA (SGP: C10.3)

a) Apraksts. Atbilstošā likumdošana Latvijā.

Bērnu tiesību aizsardzības likums nosaka, ka valsts nodrošina visiem bērniem vienādas izglītošanās iespējas. Pamatizglītība iegūstama vecumā līdz 18 gadiem. Izglītības likums nosaka, ka Latvijā pamatizglītība ir obligāta. Tiesības uz bezmaksas pamatizglītību un vidējo izglītību ir visām personām, kam ir pastāvīgās uzturēšanās atļauja, tātad arī personām, kuras ieguvušas bēgļa statusu. Pamatizglītību Latvijā var iegūt latviešu valodā vai minoritāšu izglītības programmās krievu, poļu, ivrita un dažās citas valodās.

Lai gan bērniem bez pavadības ir tiesības izglītoties, praktiski izglītību var iegūt tikai tajā valodā, kurā notiek mācības vietējās pašvaldības teritorijā esošajā skolā. Atbilstoši LR Izglītības likuma 17.pantam, katrai pašvaldībai ir jānodrošina pirmsskolas izglītība, pamatizglītība un iespējas iegūt vidējo izglītību savā administratīvā teritorijā dzīvojošajiem bērniem. Tādējādi pašreiz izglītības finansējums ir piesaistīts pašvaldībām, kur bērni ir pierakstīti. Tas nozīmē, ka izglītību var iegūt tikai attiecīgā pašvaldībā pierakstītie bērni, vai arī pašvaldībai noslēdzot līgumu ar citas pašvaldības teritorijā atrodošos izglītības iestādi, piedaloties attiecīgo pašvaldību izglītības iestāžu uzturēšanas izdevumu finansēšanā. Taču arī tādā gadījumā spēkā ir bērna pieraksts noteiktā pašvaldībā.

Teorētiski Latvijā pastāv sistēma, ka ja vienā pašvaldībā pierakstīts bērns mācās citas pašvaldības skolā, tad pieraksta pašvaldība pārskaita mācību izdevumus tai pašvaldībai, kurā bērns mācās (05.03.1998 likuma "Par pašvaldību finanšu izlīdzināšanu" 16.pants; MK 13.07.1999 noteikumi Nr.250 "Kārtība, kādā veicami pašvaldību savstarpējie norēķini par izglītības iestāžu vai sociālās aprūpes iestāžu sniegtajiem pakalpojumiem"). Tātad teorētiski arī bēgļa statusu ieguvušam bērnam būtu iespēja mācīties ārpus pašvaldības, kurā viņš dzīvo.) Valstī kopumā un patvēruma meklētāju izmitināšanas centra teritorijas pašvaldības skolā nav speciāli sagatavoti skolotāji darbam ar bērniem, kuri neprot latviešu/krievu valodu.

Būtiskākie piemēri Latvijā.

Nav visaptverošas prakses par patvēruma meklētāju/bēgļu bērnu izglītošanu Latvijā. Saskaņā ar Izglītības likumu par bērnu izglītošanu pašvaldības teritorijā ir atbildīgas vietējās pašvaldības. Tā kā Latvijā ir tikai viens patvēruma meklētāju izmitināšanas centrs, visu patvēruma meklētāju bērnu, tai skaitā bērnu bez pavadības izglītības izdevumi jāsedz vienai konkrētai pašvaldībai. Pēc tam, kad persona iegūst bēgļa statusu, tai nav vairs jāuzturas patvēruma meklētāju centrā un tā var apmesties jebkuras pašvaldības teritorijā.

Bez tam aktuāls ir jautājums par mācību valodu.

b) Cik lielā mērā tas atbilst vadlīnijām?

Pašreizējā situācija neatbilst vadlīnijām, jo nav patvēruma meklētāju - bērnu bez pavadības izglītības finansēšanas mehānisma. Bērniem patvēruma meklētājiem reāli nav pieejama ne

vispārējā izglītība, ne arī izglītojošas nodarbības patvēruma meklētāju izmitināšanas centrā (izņemot latviešu valodas apmācību), jo 2000.gada sākumā tika likvidēta skolotāja štata vieta.

c) Vai ir nepieciešamas kādas izmaiņas (saskaņā ar pamatprincipu)?

Būtu nepieciešams izstrādāt nepilngadīgo patvēruma meklētāju izglītošanas koncepciju, un izmaiņas normatīvajos aktos par patvēruma meklētāju - bērnu bez pavadības izglītošanas, tai skaitā latviešu valodas apmācības finansēšanu.

11.BĒGLA STATUSA NOTEIKŠANAS PROCESS (SGP: C11)

PARASTĀ PROCEDŪRA (SGP: C11.1)

a) Apraksts. Atbilstošā likumdošana Latvijā.

Bērnam bez pavadības ir tādas pašas tiesības kā jebkurai citai personai lūgt patvērumu Latvijā. Likums "Par patvēruma meklētājiem un bēgļiem Latvijas Republikā" nepiedāvā īpašu procedūru gadījumā, ja patvēruma meklētājs ir bērns bez pavadības. Tomēr saskaņā ar Bērna tiesību aizsardzības likumu bērna pieteikums jāizskata vispirms, lai lēmumu pieņemtu pēc iespējas ātrāk.

Būtiskākie piemēri Latvijā

Tā kā Latvijā ir ieradušie nedaudz patvēruma meklētāju, viņu lietas tiek izskatītas operatīvi un ātri. Arī divas lietas par patvēruma meklētājiem, kuri apgalvoja, ka ir bērni, tika izskatītas ļoti savlaicīgi. Likumā ir noteikts termiņš lietas izskatīšanai pirmajā un otrajā instancē - 2 mēneši, maksimālais patvēruma pieteikuma izskatīšanas laiks ir trīs mēneši, lēmuma pārsūdzēšanas gadījumā – vēl divi mēneši.

Likumprojekta "Par patvēruma meklētājiem" 17.panta pirmajā daļā teikts, ka pieteikums izskatāms ne vēlāk kā triju mēnešu laikā no tā saņemšanas dienas. Savukārt 17.panta otrā daļā noteikts, ka atsevišķos gadījumos, saskaņojot ar Pārvaldes priekšnieku, termiņu, kurā izskatāms pieteikums, var pagarināt līdz 12 mēnešiem.

b) Cik lielā mērā tas atbilst vadlīnijām? Īss apraksts.

Daļēji atbilst. Praksē saīsinātajā kārtībā nav ticis izskatīts neviens iesniegums, tāpat likums nenosaka kārtību, kādā būtu izskatāms bērna bez pavadības pieteikums paātrinātajā procedūrā.

c) Vai ir nepieciešamas kādas izmaiņas (saskaņā ar pamatprincipu)?

Ne pašreizējais likums "Par bēgļiem un patvēruma meklētājiem Latvijas Republikā", ne arī likumprojekts "Patvēruma likums" neietver nosacījumu, ka bērni bez pavadības netiks pakļauti saīsinātajai procedūrai, ko piemēro, ja ir pamatotas aizdomas, ka patvēruma meklētājs neatbilst kritērijiem pēc kuriem vadās piešķirot bēgļa statusu. Šāda iespēja pastāv, jo

likumprojekts "patvēruma likums" nosaka arī paātrinātu izskatīšanu, kamēr patvēruma meklētājs atrodas robežkontroles punktā. Tāpēc saīsinātā kārtība nebūtu attiecināma uz bērniem, neatkarīgi no patvēruma pieteikuma iesniegšanas vietas.

JURIDISKĀ PĀRSTĀVNICĪBA/PALĪDZĪBA (SGP: C11.2)

a) Apraksts. Atbilstošā likumdošana Latvijā

Bērnam bez pavadības, tāpat kā jebkuram citam patvēruma meklētājam ir tiesības satīties un sazināties ar zvērinātu advokātu juridiskas palīdzības saņemšanai.

Praksē juridiskos pakalpojumu snigšanu un advokāta līdzdalību lietā nodrošina ANO Komisariāts bēgļu jautājumos.

Būtiskākie piemēri Latvijā

Praksē abos gadījumos, kad lieta izskatīta kā bērnu bez pavadības lieta, advokāts tika nodrošināts ar UNHCR palīdzību.

b) Cik lielā mērā tas atbilst vadlīnijām?

Juridiskās palīdzības pieejamība neatbilst Vadlīnijām.

Apelācijas padomes nozīmētais pārstāvis nesniedz juridisko palīdzību. Uz bērniem bez pavadības ir attiecināms vispārējais princips. Viņiem (viņu pārstāvim) ir tiesības sazināties ar zvērinātu advokātu (likumprojektā "Patvēruma likums" - ar personu juridiskās palīdzības saņemšanai). Netiek paredzēts, ka bērna bez pavadības pieteikuma izskatīšanas gadījumos, juridiskā palīdzība būtu obligāta.

Vai ir nepieciešamas kādas izmaiņas (saskaņā ar pamatprincipu)?

Juridiskajai palīdzībai, kas ir pieejama bez maksas, ir jāparedz valsts budžeta līdzekļi, un tā būtu jāgarantē kā bērniem bez pavadības, tā arī citām mazaizsargātajām patvēruma meklētāju grupām.

MINIMĀLĀS PROCEDŪRAS GARANTIJAS (SGP: C11.3)

a) Apraksts. Atbilstošā likumdošana Latvijā

Bērna bez pavadības patvēruma pieprasījuma lietu izskata Bēgļu lietu centrs. Bērnam bez pavadības, kurš ir saņēmis negatīvu lēmumu, ir tiesības iesniegt apelācijas sūdzību Bēgļu lietu apelācijas padomē (neatkarīga otrā instance).

Minimālās procedūras garantijas ir tiesības, ka pieteikums tiks izskatīts, tiesības pārsūdzēt pieņemto lēmumu, tiesības uz pārstāvi, tiesības uz juridisku palīdzību, tiesības iepazīties ar materiāliem un sniegt paskaidrojumus tajā valodā, ko persona prot, tiesības uzturēties Latvijas teritorijā patvēruma pieprasījuma izskatīšanas laikā.

Būtiskākie piemēri Latvijā

Secināms, ka bērnu un pieaugušo patvēruma meklētāju pieteikumus izskata noteiktajā kārtībā atbildīgās institūcijas amatpersonas, kas speciāli apmācītas darbam ar patvēruma meklētājiem. Pieteikumi tiek izskatīti laicīgi un saskaņā ar likumā noteiktajiem termiņiem.

b) Cik lielā mērā tas atbilst vadlīnijām? Īss apraksts.

Atbilst vadlīnijām, jo bērnu lietu izskatīšana ir prioritāra un tiek risināta operatīvi. Latvijas Bēgļu lietu centrs savā darbībā vadās no Eiropas Savienībā atzītiem principiem jautājumos par bērniem bez pavadības – tā uzskatāma par “neaizsargātu grupu” (vulnerable group) un ar tiem saistītās lietas izskatāmas prioritāri.

c) Vai ir nepieciešamas kādas izmaiņas? Saskaņā ar pamatprincipu?

Likumdošanā izmaiņas nav nepieciešamas. Patvēruma meklētāju skaits Latvijā ir ļoti neliels, tādejādi visus pieteikumus iespējams izskatīt ātri. Ja patvēruma meklētāju skaits pieaugtu, bērnu bez pavadības pieteikumi tiktu izskatīti prioritāri.

NEATKARĪGA NOVĒRTĒŠANA (SGP: C11.4)

a) Apraksts. Atbilstošā likumdošana Latvijā

1) Likumdošanā nav noteikta neatkarīgo ekspertu piedalīšanās patvēruma piešķiršanas procedūrā, tāpat arī nav gadījumu praksē. Vislabākais risinājums būtu, ja kā neatkarīgs eksperts tiktu pieaicināta kāda no nevalstiskajām organizācijām, kas nodarbojas ar bērnu tiesību jautājumiem, vai arī Valsts bērna tiesību aizsardzības centra pārstāvis.

Būtiskākie piemēri Latvijā

Nav prakses šajā jautājumā.

b) Cik lielā mērā tas atbilst vadlīnijām?

Neatbilst vadlīnijām, jo valstī nav apzināti neatkarīgie eksperti, kas varētu veikt novērošanu.

c) Vai ir nepieciešamas kādas izmaiņas? Saskaņā ar pamatprincipu?

Likumdošanā nepieciešams izstrādāt eksperta pieaicināšanas procedūru, kā arī noteikt NVO un valsts institūciju tiesības piedalīties novērošanā.

INTERVIJAS (SGP: C11.5)

a) Apraksts. Atbilstošā likumdošana Latvijā.

Spēkā esošajā likumdošanā nav noteikta intervijas veikšanas kārtība. Intervijas veic Imigrācijas policijas darbinieki, piedaloties Bēgļu lietu centra pārstāvim. Pēc Bēgļu lietu centra informācijas, visas intervijas ar patvēruma meklētājiem veic speciāli apmācīti cilvēki – šāda kvalifikācija ir obligāta. Šobrīd intervētāji ir apmācīti tikai darbam ar patvēruma meklētājiem vispār, taču nākotnē ir paredzēts, ka būs īpaši apmācīti intervētāji tieši darbam ar

bēgļiem – bērniem, t.sk. ar bērniem bez pavadības. Likumprojekts "Patvēruma likums" nosaka, ka šāda speciāla kvalifikācija būs nepieciešama. Tas izriet no likuma 11.panta otrās daļas un arī praksē pārstāvja klātbūtne intervijās tikusi ievērota.

Patvēruma meklētājam ir garantētas tiesības iepazīties ar lietas materiāliem un sniegt paskaidrojumus tajā valodā, kuru šī persona prot. Tomēr nav tulku, kas būtu speciāli sagatavoti darbam ar bērniem, bet tam ir objektīvs iemesls - Latvijā nav ieceļojuši bērni bez pavadības.

Būtiskākie piemēri Latvijā.

b) Cik lielā mērā tas atbilst vadlīnijām?

Daļēji atbilst vadlīnijām, jo patlaban nevar uzskatīt, ka personas, kas veic intervijas, ir pietiekoši tam sagatavotas.

c) Vai ir nepieciešamas kādas izmaiņas? Saskaņā ar pamatprincipu?

Likumprojektā "Patvēruma likums" nosaka, ka personai, kas veic interviju, ir jābūt speciāli apmācītai darbam ar bērnu, ņemot vērā bērna vecuma īpatnības, kultūras atšķirības, bērna uzvedības īpatnības.

Bez tam nepieciešams precizēt likuma 11. pantu un paredzēt, ka intervijai ar bērnu ir jānotiek pārstāvja klātbūtnē.

KRITĒRIJI, PĒC KURIEM IZSKATA NEPILNGADĪGĀ PATVĒRUMA MEKLĒTĀJA PIETEIKUMU (SGP: C11.6)

d) Apraksts. Atbilstošā likumdošana Latvijā

Spēkā esošajā likumdošanā tiek noteikti vieni un tie paši bēgļa statusa piešķiršanas kritēriji visos patvēruma pieprasījuma gadījumos. Tomēr attiecībā uz bērniem jāņem vērā viņu intereses, un šaubu gadījumā lēmums ir par labu bērnam, respektīvi, jāņem vērā vispārējais patvēruma tiesību princips "labvēlība šaubu gadījumos".

Būtiskākie piemēri Latvijā

Nav prakses šajā jautājumā.

e) Cik lielā mērā tas atbilst Vadlīnijām? Īss apraksts.

Daļēji atbilst vadlīnijām, jo vienoti kritēriji lēmuma pieņemšanai nav noteikti.

Vai ir nepieciešamas kādas izmaiņas? Saskaņā ar pamatprincipu?

Izmaiņas likumdošanā nav nepieciešamas. Iespējams, ka vajadzētu izstrādāt atvieglotus kritērijus attiecībā uz bērniem bez pavadības.

JAUNIEŠI, KURI KĻUVUŠI PIEAUGUŠI PATVĒRUMA MEKLĒŠANAS PROCESĀ (SGP: C11.7)

a) Apraksts. Atbilstošā likumdošana Latvijā

Likumdošanā šāds jautājums netiek atrunāts. Jebkura patvērums meklētāja lieta tiek izskatīta pēc iespējas ātri, bērna bez pavadības patvērums meklēšanas lieta tiek izskatīta pirmām kārtām un bērna labākajās interesēs.

Būtiskākie piemēri Latvijā.

Nav prakses šajā jautājumā.

b) Cik lielā mērā tas atbilst Vadlīnijām?

Atbilst vadlīnijām. Tiek ņemtas vērā bērna labākās intereses.

c) Vai ir nepieciešamas kādas izmaiņas (saskaņā ar pamatprincipu)?

Nepieciešams ietvert normu, kas nosaka, ka noteicošais ir patvērums pieteikuma iesniegšanas brīdis, respektīvi, ja tajā brīdī persona ir bijusi nepilngadīga, pieteikums līdz galam tiek izskatīts kā nepilngadīgā pieteikums.

12.ILGSTOŠI RISINĀJUMI (SGP: C12)

PALIKŠANA PATVĒRUMA VALSTĪ (SGP:C12.1)

PAMATS BĒRNA PALIKŠANAI PATVĒRUMA VALSTĪ (SGP: C12.1.1)

a) Apraksts. Atbilstošā likumdošana Latvijā

Saskaņā ar likuma "Par patvērums meklētājiem un bēgļiem Latvijas Republikā" 25.pantu pamats bērna bez pavadības palikšanai valstī ir piešķirtais bēgļa statuss.

Pie tam likumprojektā "Patvērums likums" paredzēts, ka persona var saņemt ne tikai bēgļa statusu, bet arī alternatīvu statusu, ja patvērums meklētāja izcelsmes valstī notiek iekšējs vai ārējs bruņots konflikts un tādēļ persona tajā nevar atgriezties vai arī, ja ir pamats uzskatīt, ka personai izcelsmes valstī draud nāves sods, miesas sods, spīdzināšana, necilvēciska vai pazemojoša izturēšanās, vai pazemojošs sods.

Būtiskākie piemēri Latvijā

Nav prakses šajā jautājumā.

b) Cik lielā mērā tas atbilst vadlīnijām?

Daļēji atbilst vadlīnijām. Likumprojektā iekļauti punkti par bērna labākajām interesēm dažādos kritiskos gadījumos.

c) Vai ir nepieciešamas kādas izmaiņas (saskaņā ar pamatprincipu)?

Jānosaka, ka migrāciju un patvēruma meklēšanas procedūra tiek vērtēta, ievērojot bērna labāko interešu principu.

ĢIMENES APVIEŅOŠANA PATVĒRUMA VALSTĪ (SGP: C12.1.2)

a) Apraksts. Būtiskākā likumdošana Latvijā

Bērnam, tāpat kā jebkuram patvēruma meklētājam ir tiesības lūgt jāizskata izskatīs pēc iespējas ātrāk, atbilstoši bērna labākajām interesēm.

Saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likumu, mātei vai tēvam, kas dzīvo citā valstī ir tiesības noteiktā kārtībā iebraukt Latvijā ģimenes apvienošanas nolūkā. Attiecībā uz tiesībām vecākiem iebraukt valstī vai izbraukt no tās ir spēkā tikai tādi ierobežojumi, kas noteikti ar likumu un nepieciešami nacionālās drošības sabiedriskās kārtības, iedzīvotāju veselības un tikumības vai citu personu tiesību un brīvību aizsardzībai.

Likumprojektā "Patvēruma likums" ir paredzēts, ka kārtību, kādā notiek ģimenes apvienošanas patvēruma meklēšanas valstī, noteiks Ministru kabineta izstrādāti noteikumi. Tomēr pašlaik nepastāv normatīvie akti, kas nosaka bēgļa ģimenes apvienošanas kārtību.

Būtiskākie piemēri Latvijā

Nav prakses šajā jautājumā.

b) Cik lielā mērā tas atbilst vadlīnijām? Īss apraksts.

Tas būtībā atbilst vadlīnijām par lietas skatīšanu bērna labākajās interesēs.

c) Vai ir nepieciešamas kādas izmaiņas (saskaņā ar pamatprincipu)?

Ir jāpieņem pamatprincipiem atbilstoši Ministru kabineta noteikumi.

INTEGRĀCIJA (SGP: C12.1.3)

a) Apraksts. Būtiskākā likumdošana Latvijā

Līdz bēgļa statusa piešķiršanai bērnam bez pavadības ir salīdzinoši nelielas integrācijas iespējas. Lai bērns varētu integrēties uzturēšanā valsts sabiedrībā, viens no galvenajiem elementiem ir nepieciešamās valodas prasme. Tāpēc jau uzturoties patvēruma meklētāju izmitināšanas centrā un gaidot lēmumu par bēgļa statusa piešķiršanu, bērnam tiek dotas iespējas apgūt latviešu valodu. Pēc tam, kad bēgļa statuss ir piešķirts, persona var saņemt 12 mēnešus pēc bēgļa statusa piešķiršanas bēglis var saņemt pabalstu dzīvošanai un uzturam, ja viņam nav citu iztikas avotu, kā arī turpināt apmeklēt latviešu valodas apmācības kursus. Atbilstoši likumam "Par patvēruma meklētājiem un bēgļiem Latvijas Republikā" uz bēgļiem attiecināmas visas tiesības un brīvības, kā arī pienākumi, kas ir noteikti Satversmes 8. nodaļā

"Cilvēka pamattiesības", piemēram tiesības uz izglītību, īpašumu, tiesības brīvi izbraukt no Latvijas un atgriezties Latvijā, uzņemt pie sevis no ārvalsts ieradušos ģimenes locekļus, saglabāt savu dzimto valodu, kultūru un tradīcijas. Tāpat katrai bēgļa statusu ieguvušai personai ir tiesības iegūt Latvijas pilsonību "Pilsonības likumā" noteiktajā kārtībā. Pie tam 2000.gadā Tieslietu ministrijā tika izveidots Sabiedrības integrācijas departaments, kura viena no kompetencēm ir arī cittautiešu integrācija Latvijas sabiedrībā.

Būtiskākie piemēri Latvijā

Nav prakses šajā jautājumā.

b) Cik lielā mērā tas atbilst vadlīnijām?

Daļēji atbilst vadlīnijām. Nepastāv īpaši izstrādātas programmas bērnu bez pavadības integrācijai sabiedrībā.

Ja bērns bēglis ir nodots aizbildnībā vispārējā kārtībā, viņa uzturēšanai tiek piešķirts gan bērna uzturēšanas pabalsts, gan atlīdzība par aizbildņa pienākumu pildīšanu.

c) Vai ir nepieciešamas kādas izmaiņas (saskaņā ar pamatprincipu)?

Nepieciešams nodrošināt bērnam bez pavadības vismaz minimālās integrācijas iespējas, piemēram, iespēju iegūt izglītību un sociālo nodrošinājumu. To varētu panākt, novirzot no valsts budžeta līdzekļus pašvaldībām minēto funkciju veikšanai.

ADOPCIJA (SGP: C12.1.4)

a) Apraksts. Atbilstošā likumdošana Latvijā

Likumā "Par patvēruma meklētājiem un bēgļiem Latvijas Republikā" nav minēti specifiski noteikumi par bērna bez pavadības adopcijas jautājumiem. Vispārējā adopcijas kārtība ir atrunāta Civillikumā par vispārējo adopcijas kārtību (162. – 176.pants), kā arī 06.11.1995 likumā "Par bāriņtiesām un pagasttiesām" un 06.08.1996 MK noteikumos Nr.315 "Adopcijas noteikumi". Lai bērns varētu tikt adoptēts, vispirms ir jāatrisina jautājums par viņa bioloģisko vecāku atrašanās vieta un ģimenes iespējamo apvienošanu. Adopcija ir iespējama tikai tajos gadījumos, kad bērns ir juridiski brīvs, tas ir, kad vecāki ir miruši vai vecāku vara likumā noteiktajā kārtībā ir izbeigta.

Būtiskākie piemēri Latvijā.

Nav prakses šajā jautājumā.

b) Cik lielā mērā tas atbilst vadlīnijām?

Daļēji atbilst vadlīnijām, jo nav regulēta kārtība, kādā iespējams adoptēt bēgļi – bērnu bez pavadības.

c) Vai ir nepieciešamas kādas izmaiņas? Saskaņā ar pamatprincipu?

Vispārējo kārtību adopcijā var attiecināt arī uz bēgļiem – bērniem bez pavadības. Nepieciešams noteikt, vai iespējams adoptēt bērnu bez pavadības, ja viņa vecākus nav iespējams atrast un vai tādā gadījumā bērns tiks uzskatīts par juridiski brīvu un viņu būs iespējams adoptēt. Šie jautājumi būtu jārisina, lai varētu notikt reāla integrācija.

IDENTITĀTE UN PILSONĪBA (SGP: C12.1.5)

a) Apraksts. Atbilstošā likumdošana Latvijā

Bērna identitāte ir komplekss jautājums un ietver gan pilsonības jautājumu, gan tiesības uz vārdu, uzvārdu, ģimenes saitēm u.t.t. Pilsonības piešķiršana bērnam bez pavadības var notikt vispārējā naturalizācijas kārtībā, bērnam sasniedzot pilngadību. Latvijas Pilsonības likums nenosaka īpašu kārtību bēgļu, tai skaitā bērnu bez pavadības, naturalizācijai. Pilsonības piešķiršanas procedūra ir paredzēta Pilsonības likumā un attiecībā uz bērniem bez pavadības nav paredzēti specifiski labvēlīgāki nosacījumi salīdzinājumā ar citām iedzīvotāju kategorijām.

Saskaņā ar spēkā esošo Pilsonības likumu jāizdala vairākas teorētiskas situācijas, kā pilsonību var iegūt patvēruma meklētājs – bērns bez pavadības. Pirmkārt jānošķir gadījumi, kad bērns tiek adoptēts un līdz ar to kļūst par adoptētāja ģimenes locekli, iegūstot laulībā dzimuša bērna tiesisko stāvokli. Ja adoptētāji vai viens no viņiem ir Latvijas pilsonis, tad bērns iegūst Latvijas pilsonību adoptētājiem par to vienojoties un ja bērna pastāvīgā dzīvesvieta ir Latvijā. Ja adoptētāji adopcijas brīdī nav Latvijas pilsoņi, tad bērns iegūst pilsonību reizē ar adoptētājiem. Jāatzīmē, ka bērna vecumā no 14 līdz 18 gadiem pilsonību var mainīt tikai ar paša bērna piekrišanu. Pārējos gadījumos, tas ir, ja bērns netiek adoptēts, pilsonība tiek iegūta vispārējā naturalizācijas kārtībā, tas ir, izpildot Pilsonības likuma noteikumus: vismaz 5 gadu ilgu uzturēšanos Latvijā, latviešu valodas, Latvijas vēstures un himnas zināšanas, legāls iztikas avots, u.c.

Jāpiezīmē, ka Latvijas pilsonības iegūšana ir pamats bēgļa statusa izbeigšanai.

Būtiskākie piemēri Latvijā

Nav prakses šajā jautājumā.

b) Cik lielā mērā tas atbilst vadlīnijām? Īss apraksts.

Principā atbilst vadlīnijām.

c) Vai ir nepieciešamas kādas izmaiņas? Saskaņā ar pamatprincipu?

Iespējams, Pilsonības likumā nepieciešams noteikt atvieglotu pilsonības iegūšanas kārtību patvēruma meklētājiem/bēgļiem – bērniem, kuri nav adoptēti (t.i., atrodas tikai aizbildnībā).

ĢIMENES APVIEŅOŠANA UN ATGRIEŠANĀS MĪTNES ZEMĒ (SGP:C12.2)

BRĪVPRĀTĪGA AIZBRAUKŠANA (SGP: C12.2.1)

a) Apraksts. Būtiskākā likumdošana Latvijā

Ja patvēruma meklētājs - bērns bez pavadības vēlētos atstāt Latviju, tiktu darīts viss iespējamais, lai viņš droši varētu atgriezties mītnes zemē. Šajā procedūrā tiktu iesaistīts Imigrācijas dienests, ANO komisariāts bēgļu jautājumos, Starptautiskā migrācijas organizācija (IOM). Bērna ģimenes atrašanās un kontaktēšanās varētu palīdzēt Sarkanā Krusta organizācija. Tomēr minēto organizāciju iesaistīšana spēkā esošajā likumdošanā nav noteikta. Jāatzīmē, ka gadījumā, ja bērns bez pavadības vēlētos atgriezties mītnes valstī, ir jāizvērtē šīs atgriešanās drošība no bērna interešu viedokļa.

Pēc tam, kad bērns ieguvis bēgļa statusu, viņam tāpat kā jebkuram citam bēglim tiek garantētas tiesības brīvi izbraukt un atgriezties Latvijā.

Būtiskākie piemēri Latvijā

Nav prakses šajā jautājumā.

b) Cik lielā mērā tas atbilst apgalvojumam?

Daļēji atbilst vadlīnijām.

c) Vai ir nepieciešamas kādas izmaiņas (saskaņā ar pamatprincipu)?

Likumdošanā nav noteikta kārtība, kā rīkoties, ja atgriešanās mītnes zemē nav droša, bet bērns tomēr vēlas atgriezties.

IZPILDĀMIE NOSACĪJUMI PIRMS AIZBRAUKŠANAS (SGP: C12.2.2)

a) Apraksts. Atbilstošā likumdošana Latvijā

Latvijā nav īpaši noteikumi šajā jautājumā attiecībā uz bērniem bez pavadības. Tomēr Bēgļu lietu centrs ir gatavs darīt visu nepieciešamo, lai bērns bez pavadības varētu pēc iespējas ātrāk atgriezties mītnes zemē. Svarīgi ir pirms aizbraukšanas noskaidrot, vai bērnam bez pavadības būs droši apstākļi mītnes zemē.

Būtiskākie piemēri Latvijā

Nav prakses šajā jautājumā.

b) Cik lielā mērā tas atbilst vadlīnijām?

Ja rastos nepieciešamība nodrošināt bērna bez pavadības atgriešanos izcelsmes valstī, Bēgļu lietu centram būtu iespējams rīkoties pilnībā atbilstoši vadlīnijām.

c) Vai ir nepieciešamas kādas izmaiņas (saskaņā ar pamatprincipu)?

Izmaiņas likumdošanā nav nepieciešamas. Tomēr būtu nepieciešams izstrādāt mehānismu par finansiālo līdzekļu piesaisti, lai bērns bez pavadības varētu atgriezties mītnes zemē. Pie

tam būtu nepieciešams noteikt kārtību, kā pārliecināties, vai bērnam bez pavadības būs droši apstākļi mītnes zemē.

PROGRAMMAS UN PALĪDZĪBA REINTEGRĀCIJAS ATVIEGLOŠANAI (SGP: C12.2.3)

a) Apraksts. Atbilstošā likumdošana Latvijā

Latvijas likumdošana šo jautājumu neregulē, tāpat nav izstrādātas valsts programmas patvēruma meklētāju – bērnu bez pavadības reintegrācijas atbalstam.

Būtiskākie piemēri Latvijā

Nav prakses šajā jautājumā.

b) Cik lielā mērā tas atbilst vadlīnijām?

Nevar tikt novērtēts sakarā ar to, ka trūkst atbilstošas likumdošanas un prakses.

c) Vai ir nepieciešamas kādas izmaiņas (saskaņā ar pamatprincipu)?

Nevar tikt novērtēts.

IZMITINĀŠANA TREŠAJĀ VALSTĪ (SGP: C12.2.1)

a) Apraksts. Atbilstošā likumdošana Latvijā

Latvijas likumdošanā nepastāv īpaši nosacījumi šajā jautājumā. Parasti visi patvēruma meklētāji tiek izmitināti patvēruma meklētāju izmitināšanas centros Latvijas teritorijā.

Būtiskākie piemēri Latvijā

Nav prakses šajā jautājumā.

b) Cik lielā mērā tas atbilst vadlīnijām?

Daļēji atbilst, jo likumdošanā nav ierobežojumu izmitināšanai ārpus Latvijas kādā citā, respektīvi, trešajā valstī. Tomēr, nepieciešams noskaidrot drošības apstākļus trešajā valstī, pirms bērns bez pavadības atstāj Latviju.

c) Vai ir nepieciešamas kādas izmaiņas (saskaņā ar pamatprincipu)?

Pirms bērns bez pavadības drīkst doties uz trešo valsti, nepieciešams noskaidrot drošības apstākļus šajā valstī.

13.DATU VĀKŠANA

a) Kas ir atbildīgs par "bērnu bez pavadības" datu vākšanu (aptverot gan valsts

institūcijas, gan nevalstiskās organizācijas)?

Datus par patvēruma meklētājiem un bēgļiem, tai skaitā par bērniem bez pavadības, apkopo Bēgļu lietu centrs. Dati par bērnu bez pavadības ietver informāciju par bērnu vecumu, dzimumu, izcelsmes valsti, pilsonību, ieceļošanas laiku, pieteikuma iesniegšanas laiku, robežas šķērsošanas laiku un vietu. Dati ietver arī informāciju par lēmumu patvēruma meklēšanas jautājumā, lēmuma pārsūdzēšanu (ja tāda notiek), patvēruma meklētāja personas dokumentu izsniegšanu. Procedūra notiek pēc kritērijiem, kādi piemērojami nepilngadīgajiem. Īpaša uzmanība jāpievērš datu vākšanai par bērnu bez pavadības vecākiem.

b) Kāda veida dati ir nepieciešami gan no valsts institūcijām, gan no nevalstiskajām organizācijām?

Nepieciešamie dati tiek iegūti un apkopoti Latvijas bēgļu centrā. Savukārt dati tiek iegūti no dažādām institūcijām, piemēram, robežsardzes, policijas.

c) Esošie dati (1997.-2000. gads) par patvēruma meklētājiem - bērniem bez pavadības (gan no valsts institūcijām, gan nevalstiskajām organizācijām).

Laikā no 1998.gada līdz 2000.gada 1.decembrim Latvijā ieradušies divi patvēruma meklētāji, kas pretendēja uz bērna bez pavadības statusu. Abas personas bija no Nigērijas. Vēlāk noskaidrojās, ka abas personas ir vecākas par 18 gadiem. Tādējādi Latvijā nav prakses par reāliem gadījumiem ar bērniem bez pavadības.

14.POLITISKAIS LĪMENIS – ATBALSTS IZMAIŅĀM

a) Nevalstisko organizāciju, kuras darbojas ar bērniem bez pavadības, sadarbības līmenis ar valsts un pašvaldību iestādēm.

Praktiski konkrētu gadījumu skaits ar bērniem bez pavadības Latvijā ir pārāk neliels, lai analizētu valsts un pašvaldību un nevalstisko organizāciju sadarbības līmeni. Nevalstisko organizāciju darbs ar bērniem bez pavadības Latvijā ir sākuma posmā, un tām nākotnē ir jāturpina attīstība. Reāli notikusi sadarbība ar katoļu organizāciju "Caritas Latvija", Latvijas Bērnu fondu. Lai atrastu bērna bez pavadības ģimenes locekļus, var iesaistīt Sarkano Krustu. Tāpat notiek sadarbība ar ANO Komisariātu bēgļu jautājumos.

b) Sadarbība ar Eiropas institūcijām – Eiropas Parlamentu, Eiropas Komisiju vai Eiropas Padomi

Jautājumā par bērniem bez pavadības sadarbība notiek likumdošanas harmonizācijas jomā.

Latvijas valdība ir apstiprinājusi nacionālo programmu integrācijai Eiropas Savienībā. Programma paredz likumdošanas saskaņošanu ar Eiropas Savienības prasībām, tai skaitā arī patvēruma meklēšanas un bēgļa statusa piešķiršanas jomā. Tā, likumprojekts Patvēruma

likums tiek veidots, pamatojoties uz Eiropas Savienības noteikumiem attiecīgajā sfērā.

Tomēr sarunu ar Eiropas Savienību sadaļa "Iekšlietas un tieslietas", tai skaitā par patvēruma meklētāju/bēgļu lietām, vēl nav atvērta. Paredzams, ka pamatā likumdošanas grozījumi tiks veikti pēc šīs sadaļas slēgšanas.

c) Dažādos politiskos līmeņos – atbalsts bērnu bez pavadības situācijas uzlabošanai.

Bēgļu lietu Centrs savā darbībā ņem vērā starptautisko pieredzi to problēmu risināšanā, kas saistītas ar bērnu bez pavadības.

Šobrīd tiek izstrādāts likumprojekts "Patvēruma likums", kas stāsies likuma "Par patvēruma meklētājiem un bēgļiem Latvijas Republikā" vietā. Tā izstrādāšanas gaitā var mēģināt likumprojektu papildināt ar garantijām bēgļiem – bērniem, tai skaitā – bērniem bez pavadības.

Iesaistot ekspertus no citām valstīm, izstrādāti projekti, kuru mērķis ir esošo noteikumu par bērniem bez pavadības analīze un situācijas uzlabošanas ieteikumu izstrāde gan juridiskā, gan praktiskā nozīmē.

d) Galvenie šķēršļi izmaiņām dažādos politiskos līmeņos.

Patvēruma meklētāju vispār, un bērnu bez pavadības it īpaši skaits Latvijā ir ļoti neliels (kā jau iepriekš minēts, līdz šim bijuši tikai divi "it kā" bērnu bez pavadības gadījumi), tāpēc jautājums par likumdošanas mainīšanu attiecībā uz bērniem bez pavadības diemžēl nav starp valdības prioritātēm. Kā otrs šķērslis minams finansu resursu trūkums.